

res. Quare etiam magistratibus publicis, observandum censeo id, quod Alexandro Magno tradidit Aristoteles: *Parce effunde humanum sanguinem. quia hoc illius est, qui novit secreta cordium.*

VI. Christiani tribulationes semper expectandæ sunt, præsertim electis. Si enim hæc apostolos statim exceperunt, quamprimum illi Christum annuntiare cœperunt, nihilo meliora possumus expectare nos, si Deo servierimus: *Omnes enim qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur*, ait apostolus, II. Timoth. III. quia cum quis a vita mundana et licentiore ad christianam modestam, religiosam se recipit, statim invenit derisores, calumniatores, persecutores. Unde Chrysostomus in eum locum: *Impossibile est, inquit, ut qui malis bellum indixerit pressuris careat.* Quia enim mundus a piis redarguitur, hinc talem eis mercedem solet mundus rependere, qualem dedit apostolis, postquam ab eis saluberrimè admonitus, et ad cœlestes nuptias invitatus est. Idque primis potissimum Christianis, qui persecutionis tempore vivebant, contigisse docent historiæ ecclesiasticæ Romæ, ad aquas Sylvias in loco qui dicitur: *Gutta jugiter manans*, extra portam trigeminam, septimo idus julii celebratur dies triumphalis decem millium ducentorum trium militum Christianorum, qui a Maximiano Herculeo coacti et adscripti fuerunt ad extruendas thermas Diocletiani per integrum septennium, finitoque opere, ne forte laborum onere sublevati aliquid in imperium molirentur, omnes pariter una cum Zenone tribuno, qui inter eos dignitate excellere videbatur eo loco necati sunt, Baron. an. 298. Quodque ad horum martyrum gloriam spectare videtur, extat adhuc Romæ ædificium istud et inhabitatur a Carthusianis, cum aliæ thermæ imo et palatia imperatorum omnium ita corruerint, ut vix vestigia appareant. Qualem ergo mercedem Christianis illis militibus dedere Diocletianus et Maximianus, talem vel saltem similem expectare a mundo debent, qui pie volunt vivere et mundo contradicere. Cæterum consolari eos debet, quod adjecit Dominus: *Venit hora, etc.* Momentanea enim et horaria est tyrannis impiorum in electos, præsertim si cum æterna eorum gloria comparetur, quod pulchre uno verbo transitus notavit Judith, c. VIII. cum ait: *Sic Isaac, sic Jacob, sic Moyses et omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles.* Minus sentiunt pueri ictus pileorum, et palliorum cum per cohortem cursum transire ex ludi lege debent, quia sperant se cito evasuros et aciem perrupturos, idem cogitemus nos cum mundus nos calumniis, sannis, verberibus exepit. Cogitavit hoc S. Stephanus, qui intendens in cœlum cucurrit per imbrem lapidum, et lapides torrentis dulces illi fuerunt,

quia ex torrente fuerunt, brevi scilicet duratura persecutione. Ergo et nos, auditores, non timeamus per horam unam transire torrentem illum; sed intendamus in cœlum et illam æternitatem, etc.

CONCIO X.

MYSTERIA.

- I. Unde procedit Spiritus sanctus? — II. Cur hic Christus tacet processionem Spiritus sancti a se? — III. Quomodo Spiritus sanctus et apostoli testimonium reddiderunt Cæcis? — IV. Quorsum Christo apostoli testes? — V. Cur prædicat apostolis persecutiones? — VI. Cur Judæi deinde gentiles persecuti sunt apostolos? — VII. Cur permittit Deus bonos affligi a malis?

THEMA.

Hæc locutus sum vobis, ut cum venerit hora, eorum reminiscamini. Joan. XVI.

Duo sunt in hodierno evangelio quæ promittit et prædicat Dominus discipulis suis ad speciem inter se admodum diversa, Spiritum sanctum et persecutiones. Quid enim Spiritui sancto cum persecutionibus; ille a Deo mittitur, hæ ab improbis hominibus plerumque immittuntur; ille consolatur, et gaudio replet animam, illæ desolatione et mœrore implent; ille roborat et vivificat, hæ vero frangunt et conficiunt. Verum si penitus rem inspicimus, nequaquam adversatur Spiritui sancto persecutio seu tribulatio, sed verius in diapason optime concordat. Etenim Spiritus sanctus homini immixtus testis est e cœlo hominem esse filium et amicum; tribulatio immixta testis est e terra idem prorsus afferens. De Spiritu s. ait apostolus, ad Rom. VIII. *Ipsè Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei*: de tribulatione vero et persecutione ait ad Hebr. XII. *Quem diligit Dominus, castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. Quod si extra disciplinam estis, ergo adulteri (Græce, spurii) et non filii estis.* Deinde, Spiritus sanctus velut ignis purgat et illustrat animam, ideo in specie ignis venit super apostolos: idem facit tribulatio, idcirco igni cœlitus misso comparatur a Jerem. Thren. I. *De excelso misit ignem in ossibus meis et erudit me.* Denique, Spiritus sanctus spirituali gaudio et solatio replet hominem ut diximus, idem facit tribulatio, præsertim quæ ex persecutione oritur, teste S. Jacobo, c. I. *Omne gaudium existimate cum in varias tentationes incideritis.* Duo ergo maxima bona promittit Christus in hodierno evangelio suis discipulis; unum e cœlo alterum e terra. Sed nunc videamus reliqua, quæ luce aliqua indigent.

I. Unde procedit Spiritus sanctus? Resp. primo,

a Patre simul et Filio. Definitum est hoc ab Ecclesia Latina, cum qua olim etiam convenit Ecclesia Græca, ut patet ex Synodo Florentina, in litteris s. unionis. Postea tamen Græci ab ea definitione defecerunt et a solo Patre Spiritum s. prodire docuerunt, non tam permoti ratione, quam odio Romanæ Ecclesiæ, cui subesse noluit patriarcha Constantinopolitanus, parem sibi vel majorem etiam auctoritatem et dignitatem arrogans, quam sit Romanæ sedis. Probatur vero sententia catholica. Primo, ex Scriptura et imprimis ex illis hodierni evangelii verbis: *Quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis qui a Patre procedit.* Postrema verba aperte dicunt procedere eum a Patre; priora vero convincunt procedere eum a Filio quoque. Si enim a Filio mittitur, a Filio etiam procedit et accipit naturam? Alioquin ab eo mitti non posset. Idcirco enim Pater neque a Filio neque a Spiritu sancto mitti dicitur, qui a neutro procedit; nec Filius a Spiritu s. quia ab eo non procedit. Dicitur quidem Isaia, c. LXI. Christus a Spiritu s. missus: sed hoc intelligendum est de Christo qua homo, non qua Deus est. Deinde, probatur rursus ex c. XVI. Joan. ubi ait Dominus: *Ille me clarificabit quia de meo accipiet, q. d. accipiet ex me naturam et essentiam divinam, quemadmodum et ex Patre, sed non filiationem meam.* Rursus, apostolo, c. IV. ad Gal. ubi Spiritus s. vocatur *Spiritus Fidei Dei*, eodem utique sensu, quo Matthæi X. vocatur *Spiritus Patris*.

Secundo, ex ratione theologica. Constat enim Filium procedere ab intellectu Patris, ideo ex vi processionis assimilari Patri, uti verbum mentis intelligenti, et hinc vocari genitum. Superest ergo ut Spiritus s. procedat a voluntate, qua se mutuo Pater et Filius infinite diligunt, adeoque per modum amoris seu impulsus Patris et Filii ad se invicem, unde ab utroque spirari et produci debet quasi amor reciprocos.

Tertio, ex Græcorum exterminio, quo post aliquot centenorum annorum pertinaciam tandem in manus Turcarum, qui Constantinopolim Græciæ metropolim feria secunda pentecostes, anno 1452. 29. maii, ceperunt: pridie vero ipso festo pentecostes ultimam irruptionem in urbem fecerunt, tradit isunt et velut vas figuli contracti ac dispersi. Voluit autem dubio procul Græcis insinuare, pertinacem illorum de Spiritu s. errorem causam esse cladis ipsis feriis pentecostes acceptæ.

II. Quare ergo Christus solum ait Spiritum s. procedere ex Patre? Cur non ait ex Patre et me? Resp. primo, quia satis expressit a se quoque procedere Spiritum s. cum præmisit: *Quem ego mittam vobis*, ut supra dixi. Deinde, Patrem

quidem solum nominat, eum de processionē loquitur, non ideo tamen se excludit. Frequenter est hoc in Scriptura, ut cum Matth. XVI. dicitur: *Caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, etc.* numquid non et Filius et Spiritus s? et Joan. XV. *Ille (Spiritus s.) vos docebit omnia.* Numquid solus Spiritus s. docuit omnia discipulos, non item Pater et Filius? Rursus hoc ipso loco, cum ait Dominus: *Quem ego mittam vobis*, numquid solus ipse misit Spiritum s. et non etiam Pater?

Secundo, quia Pater est prima in Trinitate Persona, adeoque *principium sine principio*, ait S. Aug. I. I. contra Maxim. c. XIV. Pater virtutem spirandi a seipso habet, Filius vero non a seipso, sed a Patre sibi communicatam. Voluit ergo Christus principalem dignitatem Patri in hac spiratione tribuere.

Tertio, ne apostoli tunc in ministeriis divinis, præsertim Trinitatis, adhuc rudes, existimarent Spiritum sanctum minorem esse Filio, si expresse diceretur ab eo procedere. Poterat quidem hæc et alia plura docere tunc apostolos, sed nec erat tempus, ingruente jam passionis hora, nec ipsi omnia portare potuerant, mœstia occupati. Et propterea promisit illis Spiritum sanctum, qui hoc et alia necessaria eos unaque Ecclesiam docturus esset.

III. Qua ratione Spiritus sanctus et apostoli testimonium perhibuerunt de Christo? Resp. Spiritum sanctum ut motorem et impulsorem, apostolos vero ut instrumenta. Spiritus sanctus fuit instar venti implentis organum et fistulas; apostoli fuerunt instar fistularum: idem ergo testimonium tulerunt apostoli et Spiritus sanctus. Fuit autem id fere in his situm. Primo, in dono linguarum et miraculorum, quæ in nomine et virtute Christi perpetrarunt, obstupescere mundo. Secundo, in efficacia prædicationis, quæ præcipuas mundi regiones ad Christum converterunt; tunc apparuit, quanta vis inesset minimo sinapis grano et modico fermento evangelii, quo brevitotus mundus fermentatus fuit Tertio, in vitæ apostolicæ sanctitate, obstupuit enim mundus et ad Christi cultum atque amorem potenter attractus fuit, quando vidit apostolorum conversationem a sua longe diversam utpote honestam, quietam, nemini injuriam, charitate plenam aliisque virtutibus coruscantem. Unde I. Petr. IV. dicitur: *Admirantur (gentiles) non concurrentibus vobis in eandem luxuria confusionem, Græce, peregrinantur, q. d. peregrini et quasi in alio mundo sibi esse videntur, dum aspiciunt vitam vestram tam sanctam et innocentem, a barbara et belluina sua tam diversam.* Quarto, in promptitudine ferendi pro Christo quævis tormenta, in invicta ferendorum patientia cum ingenti

gaudio conjuncta. Testatur de seipso S. Justinus martyr, in apol. IV. ad senat. se ad fidem nostram conversum esse, quia impossibile judicabat, ut homines tam libenter et constanter mortem pro Christo, sine Dei amore perferre possent. Invicta Jacobi apostoli patientia in martyrio ductorem ejus; Tryphonis martyris fortitudo Respicium centurionem convertit. Exempla alia sunt quam plurima.

IV. Quorsum Christo apostoli testes, cum Deus Pater in ejus baptismo, Spiritus sanctus in pentecoste, angeli, prophetæ, Joannes Baptista, Simeon, Anna cælum denique et elementa testimonium ei perhibeant? Resp. primo, propter Christum, non quod apostolorum, vel aliorum hominum testimonio egeret (eo enim pertinet, quod ipse Joan. V. dixit: *Ego ab homine testimonium non accipio*, (scilicet necessario) sed ob ejus majestatem. Decet enim magnum regem multus et magnus apparatus ac comitatus, magna gloria, multa præconia.

Secundo, propter nos erudiendos, ut ab hominibus fides Christi nobis annuntiaretur, sicque instructoribus nostris velut spiritualibus genitoribus grati et devincti essemus.

Tertio, propter apostolos et reliquos doctores, Christi testes, ut inde magnam in cælo gloriam compararent, dum sua testificatione alios Christo lucrantur.

Quarto, propter ipsius fidei arduam simulque necessitatem. Quam enim ex una parte necessaria ad salutem ejus fides, tam ardua est, ex altera, intellectus nostri aciem superans. Quam stupendum et incomprehensibile est, Deum mori et quidem in cruce velut latronem, hominem insurgere ex mortuis, ascendere in cælum, etc. Quod si etiam auditis tot testibus, multi reperiuntur, qui hæc non credunt, quomodo credidissent testibus perpauca? Postquam vero tot tantosque testes habemus; nullo jam jure dubitare aut fidem abnuere possumus. Unde apostolus ad Hebr. XII. de veterum patrum testimonio loquens ait: *Tantam habentes impostam nubem testium, etc. curramus ad propositum nobis certamen*. Nubem testium vocat eorum copiam, quia densæ instar nubis hominem circumstant et suis suffragiis fovent ac rigant.

Quinto, propter hæreticos, ut moneamur non recipere doctrinam, nisi saltem ad Ecclesia et sede apostolica approbatam, ne sub ea dolus lateat. Ideo Paulus etsi a Deo doctus Jerosolymam, tamen abiit, ut cum Petro et apostolis conferret, ad Gal. II. non quod ipse de evangelio sibi credito dubitaret, sed ne ejus auditores, ipsi diffiderent, quasi aliud quid doceret, quam Petrus et apostoli alii. Recto porro Christus suos apostolos adhibet testes utpote oculos et auri-

tos: *Quia ab initio mecum estis*, inquit, ut discamus etiam nos in rebus fidei non credere civis testimonio, sed solius Ecclesiæ catholicæ, ut quæ ab apostolorum tempore hucusque persistit, adeoque ab initio cum Christo fuit, indeque sine interruptione hucusque se extendit.

V. Cur prædicat Christus apostolis futuras eorum persecutiones? Resp. primo, ne scandalizarentur: *Hæc locutus sum vobis*, inquit, *ut non scandalizemini*. Vult dicere: Occurrent vobis in hoc mundi pelago multæ et magnæ persecutorum syrtes, nolite in his impingere ut naufragium faciatis et cogitatis vos a me delusos et per dolum in hostium gladios impulsos; vel etiam a me derelictos esse, quasi nolim aut non possim vos servare. Timuit sollicitus Dominus, ne discipuli visis persecutorum fluctibus trepidarent et cum Petro in mari ambulante mergerentur. Secundo, ut jacula prævisa minus eos ferirent: *Minus enim jacula feriunt, quæ prævidentur et nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc per præscientiæ clypeum munimur*, inquit S. Gregorius, hom. XXXV. in evang. Non poterant quidem apostoli evitare jacula ista; audierant tamen ea non nisi ob Christi nomen in se vibranda esse, ut cum in hodierno evangelio Christus dixit: *Sed hæc facient vobis quia non noverunt Patrem neque me*, quod summum eis gaudium ferebat. Magnum quoddam supplicium illaturos se apostolis Judæi existimabant, si e synagogis eos excluderent. Sed quid mali hoc erat apostolis? Ibant potius gaudentes, quod pro nomine Jesu contumeliam paterentur et ab improbis illis separarentur.

VI. Quare Judæi imprimis (de his enim potissimum loquuntur Christi verba) deinde gentiles apostolos persecuti sunt? Resp. primo, ob ignorantiam, quæ tamen in plerisque saltem crassa vel affectata fuit, cum viderent apostolorum vitam sanctam inculpabilem. Hanc causam assignat Dominus velut præcipuam: *Hæc faciunt vobis, quia non noverunt Patrem neque me*, q. d. nolunt cognoscere. Secundo, ob falsam opinionem et figmentum de Christianis, quasi ipsi omnium cladum et communium calamitatum causæ forent: quod refutat S. Augustinus, in I. de civitate Dei et Orosius, in sua historia, qui ostendunt et ante Christum plures et graviores in orbe calamitates fuisse. Tertio, ob fastum et arrogantiam suam, quæ retinebat eos ne humili Christi jugo et religioni, quæ humilitatem docet et fastum calcat, colla subderent. Quarto, ex odio fidei Christi, quæ multa carni et mundo ingrata, multa etiam supra captum intellectus nostri credenda docet, præterea superstitiones Judæorum et gentilium damnat et deridet. Quinto, ex impulsu diaboli, qui hostes Christi stimu-

abat ad persequendum ejus nomen et evangelium, a cujus propagatione perditum iri se præsenarat.

VII. Cur permittit Deus bonos affligi a malis? Resp. præter causas Deo soli perspectas, una est ex parte reproborum quos Deus suæ libertati et libidini permittit, ut appareat vis liberi arbitrii et naturæ per Adami lapsum depravatæ, miseria quæ in tot flagitia homines impellat, indeque magis æstimetur beneficium redemptionis humanæ.

Secundo, ex parte bonorum, ut per improbos exerceantur et virtutes suas exerant, dum a malis impugnantur. Parum enim illis prodest habere virtutum habitus nisi ex iis bonas virtutum actiones depromant; habere bonos gladios, nisi eos evaginent et hostium sanguine consecrent. Habent etiam boni veniales suos defectus, qui sane etiam emendari et castigari debent. Sicut enim quædam bona opera iniquorum, cum non mereantur vitam æternam, merentur tamen aliqua temporaria commoda, ut opes, honores, imperia teste S. Aug. lib. V. de civit. c. XV. ita quædam opera mala justorum non merentur quidem penas æternas, temporalium tamen bonorum amissionem aliasque afflictiones haud dubie merentur. Non meruere igitur carnifices tartareos, meruere tamen carnifices terrenos.

Tertio, ex parte Dei, qui velut supremus mundi gubernator sinit res agi suis motibus; adeoque hominem uti suo libero arbitrio, daturus suo tempore unicuique mercedem suam.

Sed audiamus hac de re D. Chrysostomum, hom. I. ad populum plures adducentem causas. « Multos, inquit, audiivi talia querentes. Quid tandem ille modestus et mansuetus homo ab alio quodam impio et improbo per singulos dies trahitur, et innumeras patitur molestias et Deus permittit? Quare alter accusatus injuste mortuus est; ille submersus est, inquit, alius præcipitatus, etc. Itaque prima causa quidem est, quod cum facile in arrogantiam propter meritum magnitudinem et miraculorum tolluntur, ipsos sinit affligi. Secunda, ne cæteri majorem habeant de ipsis opinionem quam humana patitur natura, et ipsos deos, non autem homines esse arbitremur. Tertia, ut et Dei virtus appareat per ægrotantes et compeditos exuperans et prædicationem augens. Quarta, ut ipsorum illorum patientia manifesta fiat non propter mercedem Deo servientium, sed et tantam exhibentium gratitudinem, ut post tot mala sincera in

ipsis benevolentia ostendatur. Quinta, ut de resurrectione cogitemus, cum enim verum, justum et multa plenum virtute innumera passum mala, et si hinc digressum videtis, oportet ex hoc omnino aliquid de illo judicio cogitare. Si enim homines per se laborantes sine præmiis et retributione migrare non permittit, multo magis eos qui tantum laboraverunt nunquam incoronatos remanere Deus decerneret. Si autem ipsos laborum suorum retributione privare non eligit, omnino necesse est quoddam aliud tempus esse post præsentium finem, per quod præsentis vitæ laborum retributiones recipent. Sexta, ut omnes in gravia incidentes, sufficientem consolationem et mitigationem habeant in eos respicientes et malorum, quæ ipsis accidere recordantes. Septima, ne quando exhortamur vos ad illorum virtutem et cuique dicimus: Imitare Petrum, imitare Paulum propter gestorum excessum alterius ipsos naturæ participes fuisse cogitantes ad imitationem torpeatis. Octava, ut quoniam beatos vel miseros censere oportet, discamus quos quidem beatos, quos autem miseros et ærumnosos putare debeamus. Si vero oportet et nonam dicere causam, illud dicere possemus, quod spectabiliores tribulatio faciat tribulatos. Tribulatio enim patientiam operatur; patientia vero probationem; probatio autem spem; spes vero non confundit. Vides quod ex tribulatione probatio futurorum nobis spem adfert et in tentationibus manere bonum de futuris sperare facit? Itaque non temere dicebam, quod hæc tribulationes resurrectionis spem nobis designant, et vexatos meliores efficiunt. Quemadmodum enim, inquit, in fornace aurum examinatur: sic et homo acceptus in humiliationis camino. Possumus et decimam dicere causam. Qualem vero hanc? Quam et jam sæpius dixi superius, quod si aliquas habeamus maculas, et eas deponimus. Et bene patriarcha declarans ad divitem dicebat, quoniam Lazarus sua mala recepit, jam consolationem accipit. Et ad hanc aliam rursus inveniunt. Qualem vero hanc? Ut corona et præmia nobis augeant. Quantum enim tribulationes ampliabantur; imo vero et multo plus, non enim condignæ sunt passionis præsentis temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Tot igitur causas habentes de sanctorum afflictione dicendas ne in tentationibus indignemur, neque angustiemur, neque tumultuemur, sed ipsis nostris instruamus animos et alios hoc doceamus. »